

1937 så man frem til for 80 år siden

Per-Olof Johansson julen 2016

Almanakkerne for 2017 er trykt, de ligger parat til at komme på boghandlernes hylder. De handler på en vis måde om fremtiden – og dog ikke. Almanakken ved hvilken mandag falder hvornår – men hvad der sker – ved ingen.

Jeg faldt over denne almanak fra 1936 – gældende for 1937. Interessant at se i det lys – for hvad ved den almanak om den fremtid, den ikke kender, men som vi gør.

Der er firs års tilbage til 1936. Arne, min bror, er lige fyldt firs – og så virker det antal år ikke så kolossalt, hvad det jo er. Han var tre år da krigen brød ud og ni, da den sluttede. Svært at forestille sig for unge mennesker omkring de tyve, tror jeg. Jeg var tyve i 1962 og firs år tilbage var altså 1882 og jeg er helt bevidst om, at det var en fortid uden direkte betydning for mig i 1962.

Så hvad mening kan der være at finde i en almanak fra 1936. Jo for mig er der en del at hente. I 1962 var 1936 med verdenskrigen imellem langt væk. Nu synes jeg den er krøbet nærmere, og endnu nærmere ved at læse i denne almanak.

Forsiden er jo ren Matador. Christian X og dronning Alexandrine besøgte vagten på Amalienborg juleaften. Tegneren Axel Mathiesen har forestillet sig den aften med almanakker til alle – på bordet. I nutidig form kan vi også forestille os det – det går nok for sig også i år med dronning Margrethe og Henrik. Så her er intet mærkværdigt, sjovt at gense Axel Mathiesen, som lavede forsider til så mange børnebøger, jeg har læst.

Men med digtet Nytårsbøn er vi tæt på nutiden på en helt anden måde. Tegningen af Sikker Hansen må være en af hans mindst inspirerende. Og digtet er ikke et af Tom Kristensens bedste. Men indholdet tvinger tankerne hen på, hvad siden skete, man mærker at det er den angst som fylder digtet.

Lad Danmark vælte Mørket
fra Jyllands brede Ryg,
befrie de frie Øer
fra sidste Dages Tryk,
befri, befri os alle
fra Angst for Sult og Nød,
fra Borgerkrig, for anden krig,
For Mord og Massedød.

Borgerkrig kan heftet let referere til, eftersom det indeholder en artikel af Erik Seidenfaden om at være korrespondent for en avis i den spanske borgerkrig, som jo slet ikke er slut på dette tidspunkt, kun lige begyndt. Tom Kristensen udgav siden en del af sine avisdigte i en samling 'Digte i Døgnet' og et af de bedste digte der er digtet om Gustaf Munch-Petersens død 1938 i den spanske borgerkrig.

Erik Seidenfadens artikel giver os en beretning om hans egne oplevelser som 'verdenskorrespondent' men ikke mange fakta om krigen, som han kalder et blodbad. Status for borgerkrigen i 1936 kan jeg heller ikke finde.

Selvfølger er der den morsomme artikel om årets gang, og her er der ingen hentydninger til trusler mod Danmark. Dagligt liv i Norden 1936: *"Hvad skete der herhjemme i disse tolv Måneder? Ikke synderligt. Ikke noget at skriges op om!"* Det bliver dog til fire sider, som sagtens kan fremstå morsomme den dag i dag. Om ananas dyrket på Fyn, om giftelån i Sverige på 1000 kr. for at fremme ungersvende i at sætte bo. *"Af politiske Begivenheder vil man mindes, at Vejrhanen paa Raadhuset blev hentet ned. Dette sket på Foranledning af Rigsdagen. Vejrhanen var nemlig rustet fast, saa det ikke var muligt for vore Politikere at finde ud af, fra hvilken Kant Vinden blæste."* *"Mægtigt røre blev der i byen, da Robert Neiiendam fandt et gammelt Brev, hvori Fru Johanne Louise Heiberg afslørede sin Mands graverende Mangler som Ægtefælle. Neiiendam fik et mægtigt Vrøvl, men oprigtigt talt falder Historien tilbage paa Heiberg, som kunde have sørget for, at hans Kones Breve ikke laa og flød. I de Dage der fulgte, kom de fleste Ægtemænd for sent på Kontoret, og der lugtede af brændt Papir i alle københavnske Lejligheder."* Olympiaden 1936 har siden givet vældig politisk genlyd, men her nævnes kun at resultatet for Danmarks vedkommende ikke var så blændende. At den sorte amerikaner Owens med fire guldmedaljer ydmygede Nazi-Tysklands racepolitik var vel værd at nævne. Med Tom Kristensens indledning in mente skriger teksterne lidt til hinanden. Indledningsartiklen af Mogens Lorentzen lyder meget nutidig: *"Hvad vil det sige: at være dansk?"*... *"Men nu Børnene i en Araberfamilie, som er vokset op her fra den første Dag, indtil de bliver ansat rundt om som Biograf-Schweitsere...kan de kaldes danske?"* Det bliver et gennemløb af på den ene side og på den anden side, der i forbløffende grad ligner læsning fra nutiden om danske egenskaber, som slutter med: *"Fornuft og Naturlighed er de to inderste danske Grundegenskaber. Fornuften, som i sig selv har et Stæk af Snusfornuft; og Naturligheden, som let bliver formløs, nonchalant, ja endog koket."* Jo udlandet forekommer: *"Det svulstige Galimatias, som man for Eksempel i disse Aar tuder Diktaturlandenenes Befolkning Ørerne fulde af, vilde vi Danske ikke tage for gode Varer...En stille og stabil Mand har flere Chancer for at rive med, end en hujende Bavarian."* Vi ved, hvem han tænker på. Som et nutidigt julehefte nok også vil skygge for fremtiden, skønt ikke helt på samme måde: Noveller og praktiske artikler om *'Kvælningsulykker i Brønde'* og *'Forebyggelse af Brand'*. Og til slut en håndbog med praktiske oplysninger om kongehus og posttakster og kalender for 1937. Månednavnene suppleret med de gamle danske som i Bonde-Practica: Glugmåne, Blidemåned, Tordmåned osv. Regering, Folketing og antal indbyggere fører os naturligvis tilbage til tiden, 80 år fra nu. Normal lokalporto for post under 50 gram: ti øre.

Der er ting, der peger frem – mest naturligvis tilbage. Globaliseringen prøvede man på at stå imod med - med foreningen 'Dansk Arbejde': *"Codan Gummistøvler. HOLD PAA DET DANSKE."*

Verdenskrigen kun 2½ år fremme.

